

De prijs van vrije tijd

Arbeidsbesparing kost robotbedrijven 23 euro per u ur

Accountantskantoor Alfa kwam in 2006 met een economische vergelijking van automatisch en conventioneel melkende bedrijven. Nu is er een update. Adviseur Sake Kooistra bekeek de verschillen. 'Ik denk dat de melkrobot economisch gezien interessant wordt vanaf 1,2 miljoen kg melk.'

Sinds 2002 vergelijkt Alfa Accountants een vaste groep conventioneel en automatisch melkende bedrijven. De conclusies van vorig jaar zijn bij de actualisering dit jaar grofweg bevestigd. Automatisch melken bespaart arbeid (gemiddeld 1000 uur per jaar), levert een even hoog saldo, maar zorgt voor hogere niet-toegerekende kosten (loonwerk en onderhoud). Het onderzoek telt in totaal 44 bedrijven. De ene helft melkt met een automatisch (AMS), de andere met een conventioneel melksysteem (CMS). De bedrijven hebben tussen 1997 en 2003 in een nieuw melksysteem geïnvesteerd. Tegenover elk AMS-bedrijf staat een bedrijf dat gelijktijdig investeerde in CMS.

Langzaam groeien

Bij de jongste update van de cijfers speurde het accountantskantoor naar verschillen in bedrijfsontwikkeling van beide categorieën. Wat blijkt? Bedrijven die conventioneel melken, groeien langzaam door, terwijl de AMS-bedrijven in omvang constant blijven. 'Het zou kunnen dat de veehouders met een melkrobot hun bedrijf al voor de investering optimaliseerden in omvang', zegt Sake Kooistra. Hij is bedrijfskundig stafmedewerker voor Alfa en stelde de analyse op. De vergelijking gaat tot saldo-

niveau gelijk op. De CMS-bedrijven halen doorgaans een hogere melkprijs, met name vanwege iets hogere gehalten. Daar staat tegenover dat de voerkosten bijna een halve cent per kg melk hoger liggen. Volgens Kooistra hebben de AMS-bedrijven hier een slag gemaakt ten opzichte van 2003, dankzij het voeren van goedkoper krachtvoer. 'Het voeren van krachtvoer is een hulpmiddel om het robotbezoek te bevorderen. Dat heeft geen luxe brokje te zijn.'

Sociaal aspect

Ook de post aangekocht ruwvoer valt gunstiger uit voor de AMS-bedrijven, terwijl de hoeveelheid meetmelk per hectare nagenoeg gelijk is. 'AMS-bedrijven produceren 500 kVEM meer voer per hectare. Lagere beweidingsverliezen zijn waarschijnlijk de oorzaak, maar het verschil in beweidingsduur is niet bekend.' AMS-bedrijven laten het volgens de analyse liggen op de niet-toegerekende kosten. Niet zozeer de energiekosten, maar vooral de posten onderhoud en loonwerk vallen in hun nadeel uit. Volgens Kooistra is de robot vooral interessant voor bedrijven die de vrijgekomen arbeid goed kunnen inzetten. Opmerkelijk is dat AMS-bedrijven weliswaar 1000 uur arbeid besparen op jaarbasis, maar dat de post betaalde ar-

beid op hetzelfde niveau zit als bij CMS-bedrijven. Kooistra schat in dat veehouders al vóór de aanschaf van een AMS

een maximale arbeidsbelasting ervoeren. De vrijgekomen arbeid is voor hen een verlichting en dus geen reden

Tabel 1 – Vergelijking automatisch (AMS) versus conventioneel melkende bedrijven (CMS) (bron: Alfa Accountants en Adviseurs, *HAARR = huur, afschrijving, arbeid, rente en resultaat, ** HARR = huur, afschrijving, rente en resultaat)

	AMS	CMS	verschil AMS-CMS
melkquotum	872.965	936.183	-63.218
intensiteit (meetmelk per hectare)	15.567	15.671	-104
kilogram meetmelk per koe	8.402	8.409	-7
percentage vet	4,33	4,37	-0,06
percentage eiwit	3,44	3,48	-0,04
VAK (volwaardige arbeidskrachten)	1,5	1,9	-0,4
meetmelk/uur arbeid	246	194	52
melkopbrengsten	30,29	31,03	-0,74
omzet en aanwas	2,69	2,26	0,43
overige	0,58	0,37	0,21
totaal opbrengsten (€/100 kg melk)	33,56	33,66	-0,10
kosten voer	5,14	5,56	-0,37
kosten melkvee	2,32	2,16	0,16
kosten grasland en voedergewassen	1,60	1,57	0,03
saldo melkvee	24,56	24,47	0,09
overige opbrengsten	4,52	4,67	-0,15
bedrijfsaldo	29,09	29,14	-0,05
loonwerk	2,97	2,07	0,90
onderhoud machines en werktuigen	3,34	2,59	0,75
onderhoud gebouwen	1,06	0,57	0,49
nutskosten	1,36	1,23	0,13
overige kosten	1,80	2,07	-0,27
totaal niet-toegerekende kosten	10,54	8,53	2,01
beschikbaar voor HAARR*	18,55	20,80	-2,06
betaalde arbeid	0,99	0,92	0,07
beschikbaar voor HARR**	17,56	19,69	-2,13

om te besparen op andere posten. 'Ik denk dat het voordeel van arbeidsbesparing, het sociale aspect, voor veehouders zwaarder weegt dan de extra kosten bij automatisch melken. Ze houden de extra uren voor zichzelf, een heel legitieme keuze.' Legitiem of niet, een veehouder zal toch een inkomen moeten verdienen. Bij negen ton melk komt het verschil in resultaat neer op een slordige 18.000 euro. Kooistra: 'Ik denk dat de melkrobot economisch gezien interessant wordt vanaf 1,2 miljoen kg melk. Bij die omvang kun je een halve betaalde arbeidskracht besparen. Bij de omvang in onze analyse zetten AMS-bedrijven evenveel betaalde arbeid in. Het is vreemd dat er op deze post geen verschil bestaat.'

AMS verantwoord?

Inmiddels werken wereldwijd ruim 4000 bedrijven met een AMS, een stijging van 25 procent ten opzichte van 2005. Hoe kun je een investering in een automatisch melksysteem verantwoorden? 'Ik vind dat continuïteit voorop moet staan. Ik wil niet zeggen dat die met een AMS in gevaar komt, maar de extra kosten zul je wel terug moeten verdienen', aldus Kooistra. Hij berekende dat een uur vrije tijd de AMS-bedrijven op dit moment 23 euro per uur kost (23.000 euro extra jaar-kosten per 1000 uur arbeidsbesparing). Is het dat waard? 'Die vraag kan ik niet beantwoorden. Dat moet je aan de veehouders vragen.'

Tijmen van Zessen

Koeienbloempjes

Dirk Endendijk, melkveehouder te Ermelo: 'Er zijn wel eens mensen die mij vragen of de koeien niet liever naar buiten willen. Nu denk ik eerlijk gezegd dat er wel eens een dag is dat ze inderdaad liever naar buiten gaan. Maar dat geldt ook voor de oude mensen in een verzorgingshuis.' (NK)

Gerda Verburg, minister van Landbouw: 'Ik heb in Woerden geholpen met het opzetten van een streekmarkt. Dat is met liefde geproduceerd voedsel en dat proeven mensen.' (NRC)

Ruud Lardinois, onderzoeker grote grazers bij Kritisch Bosbeheer: 'Vergeleken met een bizon zijn Schotse hooglanders zo dom. Onder sneeuw kunnen ze het gras niet eens vinden. Dan wachten ze onder een boom op bijvoeding, als iemand die tussen volle schappen in de Albert Heijn van de honger omkomt.' (NRC)

Jan van Weperen, melkveehouder te Oosterwolde: 'We willen krachtige koeien die zich zelfstandig handhaven. Als een dier wat mankeert, willen we haar wel verzorgen, maar niet verplegen. De grens van afvoeren ligt nu bij koeien die zich in het koppel niet meer kunnen handhaven.' (Bo)

Ditmer Koster, melkveehouder te Berkhout: 'Door een royale kalveropfok hebben de pinken én flink gewicht én zijn goed ontwikkeld. Het meeste jongvee insemineer

ik op veertien maanden. Daarmee pak je toch een maand. Omdat je altijd terugkomers hebt, ligt de gemiddelde afkalfmaand van mijn vaarzen gemiddeld wel boven de twee jaar. Maar het is een prettig idee dat de mogelijkheid bestaat ze op tijd drachtig te maken.' (NO)

Daan Vos, melkveehouder te Godlinze: 'Je ziet tegenwoordig steeds vaker gedrukte lendenen. Daar zijn wij wat bang voor, want dan verlies je heel snel de kracht in de koe. En natuurlijk letten we sterk op uiers en benen. Daar mag je nooit op toegeven.' (Kv)

Youp van 't Hek, cabaretier en columnist: 'Geheid dat er binnenkort een onderzoek komt en dat uit de uitslag blijkt dat de koeien het knuffelen met bejaarden en gestipte zaken-lui als storend ervaren en gestrest raken als ze weer een roedel krijtstrepen op zich af zien komen.' (NRC)

Hylke Speerstra, auteur: 'Er is maar één manier om boer te zijn: als je een boerenhart hebt én een ondernemershart. Niet óf óf. Een boer die zijn dieren als nummers ziet, kan beter fabrikant van stoelen zijn.' (AgD)

Jan Thomas Vos, melkveehouder te Godlinze: 'We zijn niet snel tevreden en stellen onze doelen scherp. We proberen met de fokkerij iets te creëren wat er nog niet is en wat een ander niet heeft: duurzame koeien met 90 punten en 4 procent eiwit.' (Kv)

Henk Angenent, melkveehouder en marathonschaatser te Woubrugge: 'Tijd voor de fokkerij is er voldoende. Het belangrijkste is dat je een goed netwerk hebt; mensen die je vertrouwt en die je kunnen wijzen op de paar goede stieren die er uiteindelijk maar zijn.' (Kv)

Reurt Boelema, student Internationale ontwikkelingen in Wageningen: 'De lakenvelder is het meest onderschatte ras van Nederland.' (AgD)

Hessel Agema, melkveehouder en vogelbeschermer te Kollumerpomp: 'De koe houdt hier de centrale plek.' (LC)

Jan van Weperen: 'Het is zoeken naar de optimale verhouding tussen kosten en opbrengst. Te dure laatste liters kun je beter niet melken.' (Bo)

Daan Vos: 'Voor mij is F16 nog altijd de meest bedrijfszekere stier. Zijn dochters zijn echt plezierige koeien om mee te werken.' (Kv)

Ina ten Wolde, melkveehouder te De Wijk: 'Je kunt zeggen dat koeien in het landschap horen, maar voor ons is dat geen argument. Het gaat er meer om dat het goed is voor de koeien, en daarbij een stukje arbeidsvreugde. Op zondagmorgen de koeien naar buiten doen en dan nog even met z'n beiden over het hek leunen. Daar genieten we echt van.' (AgD)

Bronnen: NRC Handelsblad (NRC), Boerderij (Bo), Nieuwe Oogst (NO), Agrarisch Dagblad (AgD), Koevisie (Kv), Leeuwarder Courant (LC), Nederlandse Koekrant (NK)